

Lärarhandledning

Jag och alla

Författare: Ylva Karlsson

Illustratör: Sara Lundberg

Rekommenderas för åk F–3

En handledning av Ylva Karlsson

Illustrationer: Sara Lundberg

”*Jag och alla* kom till utifrån en stark känsla och övertygelse om att vi alla hör samman och att det inte går att svara på frågan om huruvida vi är lika eller olika. Den kom till ur en längtan efter att skapa tillit och samhörighet mellan människor. Det är en bok som vill ställa frågor och förmedla känslor och starta samtal, men inte komma med svar. Barnen i boken är valda för att de är olika och lika, för att de är unika. Ingen av dem representerar någon annan än sig själv.”

/Ylva Karlsson

Jag och alla är en bok som går att arbeta med på många olika sätt och i många olika åldrar, den här handledningen är utformad i första hand med tanke på femåringar upp till tredjeklassare. Många idéer fungerar både för de äldre och de yngre, allt går att anpassa och göra om - hitta gärna på egna varianter. Vissa sektioner är markerade med ”mest för skola”.

Lärohandledningen är i första hand ute efter att inspirera till arbeta för empati och samhörighetskänsla, det som i läroplanen kallas värdegrund. Men det går förstås också att låta arbetet kring boken att ta helt andra vägar. Den första delen av handledningen handlar mycket om samtal, i syfte att goda samtal förutom att vara ett demokratiarbete också leder till annat som ökat ordförråd, självkänsla, ökad respekt för sig själv och andra. Därefter finns en del med mer praktiskt arbete. Här handlar det om att skapa text, skapa bild och att prova själv.

Samtal

Börja med att läsa boken helt och hållet utan vidare kommentarer.

Vid ett annat tillfälle (kanske nästa dag): återvänd och fördjupa er. Välj ett uppslag. (Här utgår vi ifrån Alex som är sjuk). Läs texten. Börja med att prata om vad man verkligen ser på bilden. Låt barnen säga exakt vad de ser. ”Jag ser ett barn i en säng.” Här kan du som lärare hjälpa till genom att bli en del av gruppen och visa hur noga det går att titta. ”Jag ser ett litet glas saft, det är inte fullt.” Det här är en övning som tål att göras många gånger och till olika bilder. Det övar seendet, ökar ordförrådet och skapar också en gemenskap kring vad som finns på bilden och vilka ord som kan användas för att beskriva det. Även texten går att prata om på liknande sätt, och i kombination med bilden. ”Barnet heter Alex. Hans pappa sitter bredvid honom.”

Härifrån kan man fortsätta på olika vis. Nu gäller det att ställa öppna frågor, sådana som inte har något rätt svar, och som gärna öppnar mot nya frågor. Gör gärna en lista på bra frågor i förväg, längre än du kommer att behöva, för det är ofta svårt att komma på bra frågor i stunden. När nya frågor dyker upp, lyft dem. Skriv upp dem och återkom till dem eller lyft dem genast. ”Var är pojkens mamma?” säger ett barn, en stund senare, när det finns mer utrymme kan du lyfta det. ”Jo, Zoran funderade ju över om Alex har nån mer förälder. Vad tänker ni? Vilka finns i Alex familj tror ni?”

Exempel på frågor till uppslaget om Alex:

Vad ser vi inte i bilden?

Finns det i texten?

Vad hände innan den här stunden?

Vad kommer att hända sedan?

Vad tänker pojken/ pappan/ katten?

Vad är Alex för sjuk?

Vad tycker han om att göra när han är frisk?

Om det behövs – hjälp till med egna svar som exempel, men var noga med att det inte finns rätt. ”Jag tror att pappa tänker på hur mycket han tycker om sitt barn.” För vissa frågor kan det finnas ledtrådar i texten. Leta gärna, och visa hur man kan hitta och använda sådana genom att modellera: ”Jag tror inte Alex är sjuk på ett farligt sätt, för då tror jag att han hade tänkt att han var trött på mediciner och sjukhus snarare än på isglass och te med honung.”

Det är i mångt och mycket själva resonerandet som är poängen och olika resonemangsnivåer är förstås lagom i olika barngrupper och med olika barn.

Hitta känsloord som passar till uppslaget. Ju fler desto bättre. Hjälp till med exempel om det behövs. ”Jag tror att pojken är ledsen och kanske lite arg. Men han är också trygg.”

När ni hittat många känslor: Har ni känt så någon gång?

Fördjupning & praktiskt arbete

En annan variant är att utgå från hela boken och alla barn i den. Det kan man antingen göra genast man läst den noga, eller efter att man pratat om flera eller alla uppslagen noggrannare. Om ni bara pratat om ett eller ett par uppslag är det nog bra att läsa hela boken igen innan ni börjar jobba med hela.

- Vilket barn vill du vara?
- Vilket barn vill du prova att vara en dag?
- Vilket barn vill du prova att vara för att hen är så olik dig?
- För att prova hur det känns?

Gör egna porträtt: Måla! Fota! Skriv! Dramatisera!

Alla barnen håller något i handen.

- Vilken sak skulle du helst vilja hålla i? Hur skulle det kännas?
- Dramalek utifrån det: ha föremål i en påse, låt barnen, en i taget, dra ett. Vem är du nu? Kanske kombinera med en plats, antingen en som också dras (bilder med olika platser) eller en barnet väljer.
- Om du var med i boken, vad skulle du hålla i handen då? Var skulle du stå? Detta kan ske bara i samtalet, men det går också att arrangera. Gå ut och fota! Låt barnen skapa porträtt av sig själva. Kanske gör ni er egen bok av alla porträtten.
- Gör samma sak med påhittade personer. Hitta på en person som inte är du, välj en känsla, ett föremål, en plats. Skapa porträtt, antingen i bild och text, eller genom fotografiska porträtt där barnen blir andra än sig själva. Har ni tillgång till ett rekvisita-förråd eller en utklädningslåda – använd det!

- Längst bak i boken finns en karta. Titta noga tills ni hittat var alla barn i boken kan passas in. Gör sedan en karta tillsammans som passar era porträtt. Det kan vara ett flygfoto på er närmiljö om ni arbetat med fotografiska porträtt där barnen valt en plats. Men det kan också vara en fantasi-karta, eller en karta över en plats som tex Asgård/Midgård/Utgård om ni arbetat med nordiska gudar (se nedan). Kanske gör alla barn egna bitar till kartan, hus, ängar, träd, som ni sedan monterar ihop. Sätt upp kartan på en vägg. Sätt era porträtt runt om och dra snören till rätt plats.

(Mest för skola)

- Porträtter yrken; historiska personer; asagudar. Även här kan ni jobba i antingen bild, foto eller text. ”Jag är Oden. Jag sitter på min åttabenta häst Sleipner. I handen håller jag min ena korp/ I handen håller jag Tors yxa som jag lånat i smyg.”
- Dessa porträtt kan sedan nästan bli gåtor. Vem är det som porträtteras? ”Jag är en orm. Jag ligger på havets botten. I munnen håller jag min stjärt. Jag tänker på min far som slängde mig i havet. Jag tänker på att ingen tycker om mig.”
- Gör flera porträtt av samma person. Olika miljö, föremål, ålder.
- Diskutera vilken ålder det är på barnen i boken. Är det samma på alla? Gör ett porträtt av ett av barnen när hen är i din ålder/ i en annan ålder.
- Gör ett porträtt av dig själv som femåring.

Istället för att utgå från personer och porträtt kan ni utgå från platser. Gå ut, glo, diskutera. Titta på bilder. Vem bor här? Hitta sätt att prata om vem man blir av att bo på en viss plats. Låt det finnas tid att känna. ”Om du var ett barn som bodde i ett slott/på en båt/vid ett majsält/i en skog/en djungel/en husvagn och höll i en guldkula/rorkult/majskolv/lillasyster/skalbagge/tekopp hur skulle det vara?”

Det går också att utgå från fordon eller byggnader.

(Mest för skola)

Låt barnen hitta på varsin person som de vill porträttera. Låt dem i smågrupper hitta på hur deras personer kan hänga ihop i en kedja. Kanske kan ni sedan tillsammans pussla ihop det till en enda lång rad av personer. I barngrupper med äldre barn kan varje smågrupp och barn få berätta kort om sin kedja av personer, och du kan skriva upp dem på tavlan i tex fem kolumner med fyra sammanhängande gestalter. Sedan kan ni tillsammans ganska lätt sätta ihop dem till en hel cirkel.

Därefter skriver varje barn om sin person, och gör ett porträtt i bild om ni vill det. Använd gärna formen i boken ”Jag är... Jag står/sitter/ligger/går på... I handen håller jag ...” Om ni vill lägger ni till ”Jag är X år” som andra rad.

Gör en egen bok tillsammans.

Det kan också vara fruktbart att inte skriva i jagform. Man kan prova olika. Vad händer om man skriver hon/hen/han istället? Vad händer om man använder du-form? Det är ganska avancerat att byta och testa, så det passar kanske inte alla barn och grupper. När det gäller skrivövningar är Ylva Karlssons erfarenhet att ju friare övningen är, ju svårare är den att skriva. Anpassa därför styrningsnivån till den grupp du arbetar med.

Övrigt

Ylva Karlsson skriver böcker för både barn och unga. En av dem, *Skriv om och om igen*, handlar om att skriva.

Ylva håller i workshops för barn och unga, samt studiedagar för lärare. Mer info finns på www.ylvakarlsson.se

